

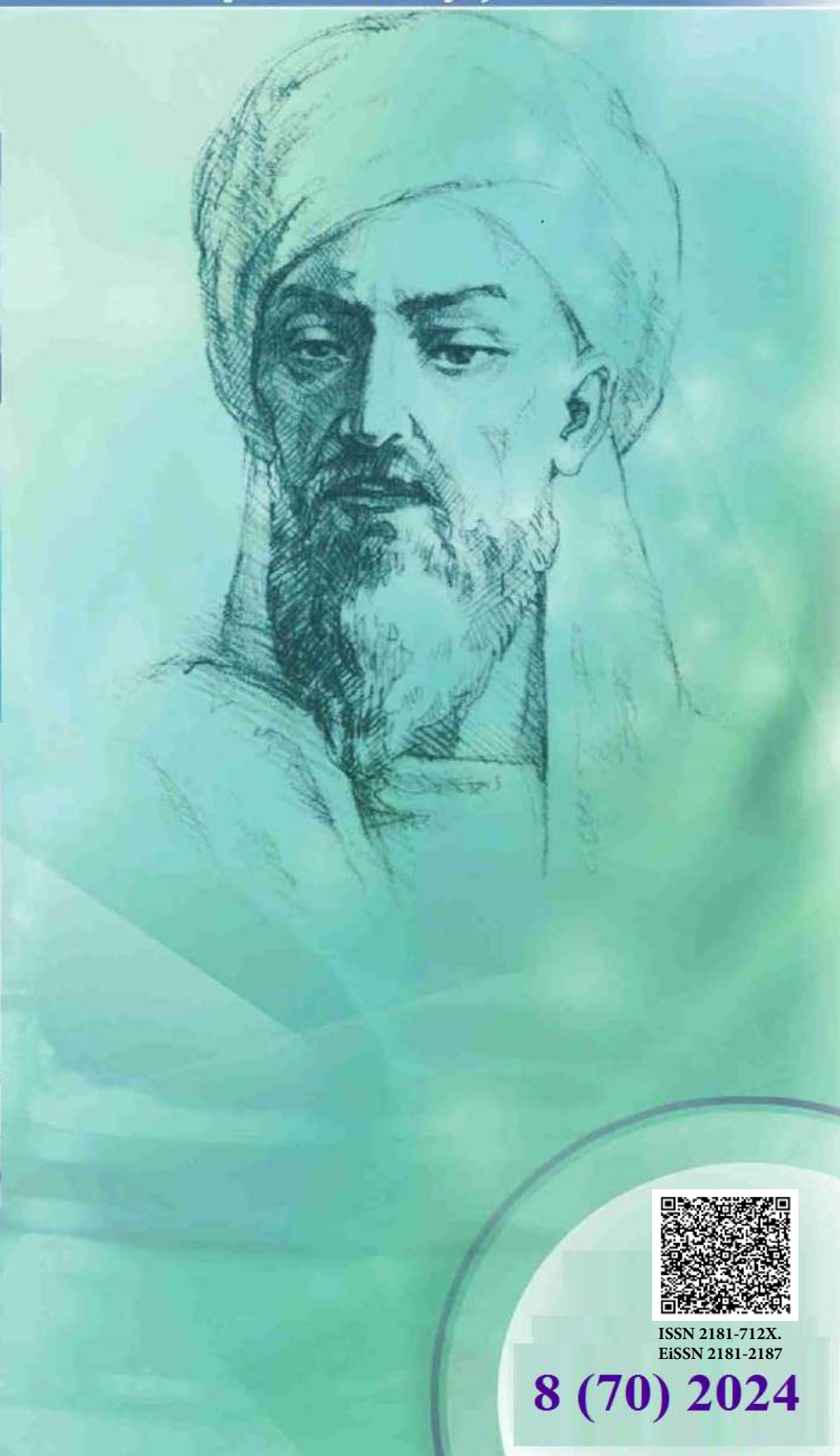
New Day in Medicine
Новый День в Медицине

NDM

TIBBIOVIYOTDA YANGI KUN

Ilmiy referativ, marifiy-ma'naviy jurnal

AVICENNA-MED.UZ

ISSN 2181-712X.
EiSSN 2181-2187

8 (70) 2024

Сопредседатели редакционной коллегии:

**Ш. Ж. ТЕШАЕВ,
А. Ш. РЕВИШВИЛИ**

Ред. коллегия:

М.И. АБДУЛЛАЕВ
А.А. АБДУМАЖИДОВ
Р.Б. АБДУЛЛАЕВ
Л.М. АБДУЛЛАЕВА
А.Ш. АБДУМАЖИДОВ
М.А. АБДУЛЛАЕВА
Х.А. АБДУМАДЖИДОВ
Б.З. АБДУСАМАТОВ
М.М. АКБАРОВ
Х.А. АКИЛОВ
М.М. АЛИЕВ
С.Ж. АМИНОВ
Ш.Э. АМОНОВ
Ш.М. АХМЕДОВ
Ю.М. АХМЕДОВ
С.М. АХМЕДОВА
Т.А. АСКАРОВ
М.А. АРТИКОВА
Ж.Б. БЕКНАЗАРОВ (главный редактор)
Е.А. БЕРДИЕВ
Б.Т. БУЗРУКОВ
Р.К. ДАДАБАЕВА
М.Н. ДАМИНОВА
К.А. ДЕХКОНОВ
Э.С. ДЖУМАБАЕВ
А.А. ДЖАЛИЛОВ
Н.Н. ЗОЛотова
А.Ш. ИНОЯТОВ
С. ИНДАМИНОВ
А.И. ИСКАНДАРОВ
А.С. ИЛЪЯСОВ
Э.Э. КОБИЛОВ
А.М. МАННАНОВ
Д.М. МУСАЕВА
Т.С. МУСАЕВ
М.Р. МИРЗОЕВА
Ф.Г. НАЗИРОВ
Н.А. НУРАЛИЕВА
Ф.С. ОРИПОВ
Б.Т. РАХИМОВ
Х.А. РАСУЛОВ
Ш.И. РУЗИЕВ
С.А. РУЗИБОВЕВ
С.А. ГАФФОРОВ
С.Т. ШАТМАНОВ (Кыргызстан)
Ж.Б. САТТАРОВ
Б.Б. САФОВЕВ (отв. редактор)
И.А. САТИВАЛДИЕВА
Ш.Т. САЛИМОВ
Д.И. ТУКСАНОВА
М.М. ТАДЖИЕВ
А.Ж. ХАМРАЕВ
Д.А. ХАСАНОВА
А.М. ШАМСИЕВ
А.К. ШАДМАНОВ
Н.Ж. ЭРМАТОВ
Б.Б. ЕРГАШЕВ
Н.Ш. ЕРГАШЕВ
И.Р. ЮЛДАШЕВ
Д.Х. ЮЛДАШЕВА
А.С. ЮСУПОВ
Ш.Ш. ЯРИКУЛОВ
М.Ш. ХАКИМОВ
Д.О. ИВАНОВ (Россия)
К.А. ЕГЕЗАРЯН (Россия)
DONG JINCHENG (Китай)
КУЗАКОВ В.Е. (Россия)
Я. МЕЙЕРНИК (Словакия)
В.А. МИТИШ (Россия)
В.И. ПРИМАКОВ (Беларусь)
О.В. ПЕШИКОВ (Россия)
А.А. ПОТАПОВ (Россия)
А.А. ТЕПЛОВ (Россия)
Т.Ш. ШАРМАНОВ (Казахстан)
А.А. ЩЕГОЛОВ (Россия)
Prof. Dr. KURBANHAN MUSLUMOV (Azerbaijan)
Prof. Dr. DENIZ UYAK (Germany)

ТИББИЁТДА ЯНГИ КУН НОВЫЙ ДЕНЬ В МЕДИЦИНЕ NEW DAY IN MEDICINE

*Илмий-рефератив, маънавий-маърифий журнал
Научно-реферативный,
духовно-просветительский журнал*

УЧРЕДИТЕЛИ:

**БУХАРСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
МЕДИЦИНСКИЙ ИНСТИТУТ
ООО «ТИББИЁТДА ЯНГИ КУН»**

Национальный медицинский
исследовательский центр хирургии имени
А.В. Вишневского является генеральным
научно-практическим
консультантом редакции

Журнал был включен в список журнальных
изданий, рецензируемых Высшей
Аттестационной Комиссией
Республики Узбекистан
(Протокол № 201/03 от 30.12.2013 г.)

РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ:

М.М. АБДУРАХМАНОВ (Бухара)
Г.Ж. ЖАРЫЛКАСЫНОВА (Бухара)
А.Ш. ИНОЯТОВ (Ташкент)
Г.А. ИХТИЁРОВА (Бухара)
Ш.И. КАРИМОВ (Ташкент)
У.К. КАЮМОВ (Тошкент)
Ш.И. НАВРУЗОВА (Бухара)
А.А. НОСИРОВ (Ташкент)
А.Р. ОБЛОКУЛОВ (Бухара)
Б.Т. ОДИЛОВА (Ташкент)
Ш.Т. УРАКОВ (Бухара)

8 (70)

2024

август

www.bsmi.uz

<https://newdaymedicine.com> E:

ndmuz@mail.ru

Тел: +99890 8061882

Received: 20.07.2024, Accepted: 02.08.2024, Published: 10.08.2024

UDK 61.616.31.616.314

CHAQALOQLARDA TISH CHIQISHI VA TISHLOV SHAKLLANISHIGA SUN'IY VA TABIIY OZIQLANTIRISHNING TA'SIRI

Xabibova Nazira Nasulloevna <https://orcid.org/0000-0002-0900-3828>

Ruzieva Shoiray Sayfulloevna <https://orcid.org/0009-0000-6836-9347>

Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot instituti, O'zbekiston, Buxoro, st. A. Navoiy. 1
Tel: +998 (65) 223-00-50 e-mail: info@bsmi.uz

✓ Rezyume

Mazkur maqolada bolalarda tabiiy va sun'iy oziqlantirishning tishlarni chiqishi jarayoniga va prikusning shakllanishiga ta'siri ko'rib chiqiladi. Tadqiqot Buxoro davlat tibbiyot institutida amalga oshirilgan. Asosiy e'tibor bolalarda tish-jag' tizimining anatomo-fiziologik xususiyatlariga, oilalarning ijtimoiy holati tahliliga va tish anomaliyalarini tashxislash va davolash tibbiy usullariga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Tabiiy oziqlantirish, sun'iy oziqlantirish, tishlarni chiqishi, prikusning shakllanishi, tish-jag' tizimi, bolalar, stomatologiya.

ВЛИЯНИЕ ИСКУССТВЕННОГО И ЕСТЕСТВЕННОГО ВСКОРМЛЕНИЯ НА ПРОРЕЗЫВАНИЕ И ФОРМИРОВАНИЕ ЗУБОВ У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ГОДА

Хабибова Н.Н. <https://orcid.org/0000-0002-0900-3828>

Рузиева Ш.С. <https://orcid.org/0009-0000-6836-9347>

Бухарский государственный медицинский институт имени Абу Али ибн Сины, Узбекистан,
г. Бухара, ул. А. Навои. 1 Тел: +998 (65) 223-00-50 e-mail: info@bsmi.uz

✓ Резюме

В статье рассмотрено влияние естественного и искусственного вскармливания на процесс прорезывания зубов и формирование прикуса у детей. Исследование проводилось в Бухарском государственном медицинском институте. Основное внимание уделено анатомо-физиологическим особенностям зубочелюстной системы у детей, медицинским методам диагностики и лечения зубочелюстных аномалий.

Ключевые слова: Естественное вскармливание, искусственное вскармливание, прорезывание зубов, формирование прикуса, зубочелюстная система, дети, стоматология.

THE INFLUENCE OF ARTIFICIAL AND NATURAL FEEDING ON TEETH ERUPTION AND TEETH FORMATION IN INFANTS

Xabibova Nazira Nasulloevna <https://orcid.org/0000-0002-0900-3828>

Ruzieva Shoiray Sayfulloevna <https://orcid.org/0009-0000-6836-9347>

Bukhara State Medical Institute named after Abu Ali ibn Sina, Uzbekistan, Bukhara, st. A. Navoi. 1
Tel: +998 (65) 223-00-50 e-mail: info@bsmi.uz

✓ Resume

This article examines the effect of natural and artificial feeding on the process of tooth eruption and pricus formation in children. The study was carried out at the Bukhara State Medical Institute. The main focus is on the anatomo-physiological features of the dental-jaw system in children, the analysis of the social status of families, and the medical methods of diagnosing and treating dental anomalies.

Key words: Natural feeding, artificial feeding, eruption of teeth, formation of pricus, tooth-jaw system, children, stomatology.

Dolzarbligi

Bolalarda og'iz bo'shlig'ining sog'lomligi va prikusning to'g'ri shakllanishi bolaning umumiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Tishlarni chiqishi jarayonidagi buzilishlar va noto'g'ri prikus ovqatni chaynash, artikulyatsiya va estetika bilan bog'liq muammolarga olib kelishi mumkin. Turli xil oziqlantirish usullarini o'rganish va ularning tish-jag' tizimining rivojlanishiga ta'sirini tadqiq qilish bu muammolarning samarali profilaktika va davolash usullarini ishlab chiqish imkonini beradi. Mazkur maqolaning maqsadi bolalarda tishlarni chiqishi jarayoniga va prikusning shakllanishiga tabiiy va sun'iy oziqlantirishning ta'sirini o'rganish, shuningdek, turli xil oziqlantirish usullari bilan bog'liq anatomo-fiziologik xususiyatlar va ehtimoliy patologiyalarni aniqlashdir [1-2].

Bolalarda tishlarning vaqtinchalik chiqishi va tish qatorlarining shakllanishi organizmning umumiy holatiga bog'liq. Zamonaviy tadqiqotlar bolaning umumiy rivojlanishi uchun og'iz bo'shlig'ining sog'lomligi muhimligini ta'kidlaydi. Bu jarayondagi buzilishlar ovqatni chaynash, artikulyatsiya va estetika bilan bog'liq muammolarga olib kelishi mumkin [3-5].

Bolalarda tish-jag' tizimining anatomik va fiziologik xususiyatlari tishlarning chiqishi jarayoni va prikusning shakllanishida muhim rol o'ynaydi. Bu tizimning to'g'ri rivojlanishi optimal chaynash, nutq va tashqi ko'rinishni ta'minlaydi. Bolalarda tish-jag' tizimining anatomiyasi tish qatorlari, jag' suyaklari, mushaklar, nerv tugullari va qon tomirlarini o'z ichiga oladi. Tishlarni chiqishi fiziologiyasi murakkab jarayonlarni qamrab oladi, jumladan, tish follikullarining o'sishi va rivojlanishi, to'qimalarning minerallanishi va tishlarning milklar orqali chiqishi [6].

Ovqatlanish turi va qo'llaniladigan oziq-ovqat qurilmalari bolalarda tish tizimining rivojlanishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Tabiiy oziqlantirish bolaning og'iz bo'shlig'i rivojlanishi uchun eng maqbul hisoblanadi, sun'iy oziqlantirish esa turli anomaliyalarga olib kelishi mumkin [9-10].

Tabiiy oziqlantirish yuz mushaklarining to'g'ri rivojlanishiga va tabiiy prikusning saqlanishiga yordam beradi. Bu ovqatlanish og'iz bo'shlig'ining optimal rivojlanishiga yordam beradi va ko'plab stomatologik muammolarning oldini oladi. Ona suti barcha zarur ozuqa moddalari, antitanachalar va gormonlarni o'z ichiga oladi, ular immun tizimining rivojlanishiga va infeksiyalarning oldini olishga yordam beradi. Shuningdek, oziqlantirish jarayoni pastki jag'ning rivojlanishiga va tishlarning to'g'ri joylashishiga yordam beradi [7-8].

Sun'iy oziqlantirish tish qatorlari va prikusning rivojlanishi bilan bog'liq turli muammolarga olib kelishi mumkin. Soska va boshqa qurilmalardan foydalanish anomaliyalarning oldini olish uchun alohida e'tiborni talab qiladi. Sun'iy qo'shimchalar ona sutida mavjud bo'lgan antitanachalar va immun omillarni o'z ichiga olmaydi, bu infeksiyon kasalliklar xavfini oshirishi mumkin. Shuningdek, soska va butxalkalardan uzoq muddat foydalanish ochiq prikus va boshqa tish qatorlari anomaliyalarining rivojlanishiga olib kelishi mumkin.

Tadqiqot maqsadi: Chaqaloqlarda tish chiqishi va tishlov shakllanishiga sun'iy va tabiiy oziqlantirishning ta'sirini o'rganish.

Material va usullari

Tadqiqot turli usullardan foydalangan holda o'tkazildi, jumladan, oilalarning ijtimoiy holati tahlili, klinik tekshiruvlar, gips modellarining antropometriyasi va ultraovozli tekshiruvlar.

Turli oziqlantirish usullarining tishlarni chiqishi va prikusning shakllanishi jarayoniga ta'sirini o'rganish uchun kuzatish, so'rov va tibbiy tekshiruvlar usullari qo'llanildi. Ota-onalarning anketa so'rovnomalari o'tkazildi, ularda oziqlantirish turi, oziqlantirish davomiyligi va oziq-ovqat qurilmalaridan foydalanish haqida savollar bo'ldi. Shuningdek, stomatologlar tomonidan bolalarning og'iz bo'shlig'ini muntazam ko'riklari o'tkazildi, bu holat anomaliyalarini baholash uchun.

Tadqiqot turli yosh guruhleri va ijtimoiy holatga ega bo'lgan bolalarda o'tkazildi, bu turli oziqlantirish turlarining tish-jag' tizimining rivojlanishiga ta'siri to'g'risida to'liq tasavvur berishga imkon berdi. Tadqiqot qatnashchilari umumiy soni 200 nafar bolani tashkil qildi, ularning yoshi 6 oydan 3 yoshgacha. Bolalar oziqlantirish turi bo'yicha guruhlarga ajratildi: tabiiy oziqlantirish, sun'iy oziqlantirish va aralash oziqlantirish.

Olingan ma'lumotlar zamonaviy statistik tahlil usullaridan foydalangan holda ishlab chiqildi, bu turli omillarning tishlarni chiqishi va prikusning shakllanishi jarayoniga ta'siri bo'yicha asoslangan xulosalar qilishga imkon berdi. Statistik tahlil o'rtacha oziqlantirish davomiyligini, prikus anomaliyalari yuz berish tez-tezligini hisoblash va bolalarning turli guruhleri o'rtasidagi ma'lumotlarni taqqoslashni o'z ichiga olgan.

Natija va tahlillar

Oilalarning ijtimoiy holati oziqlantirish turi tanloviga va, natijada, bolalarda tishlarni chiqishi va prikusning shakllanishi jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Aniqlandiki, ta'lim va daromad darajasi yuqori bo'lgan oilalar ko'proq tabiiy oziqlantirishni tanlashadi, daromad va ta'lim darajasi past bo'lgan oilalar esa ko'proq sun'iy qo'shilmalardan foydalanadilar. Bu tabiiy oziqlantirishning afzalliklari haqidagi ma'lumotlarning mavjudligi va oilalarning moliyaviy imkoniyatlari bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Klinik tadqiqotlar va ularning natijalari

Klinik tadqiqotlar sun'iy oziqlantirishda bo'lgan bolalarda turli prikus anomaliyalarini aniqladi, tabiiy oziqlantirish esa og'iz bo'shlig'ining to'g'ri rivojlanishiga yordam berdi. Eng ko'p uchraydigan prikus anomaliyalari orasida ochiq prikus, to'qnashuvchi prikus va tishlarning noto'g'ri joylashishi bo'ldi. Tabiiy oziqlantirishda bo'lgan bolalarda mazkur anomaliyalar rivojlanish xavfi kamroq bo'ldi.

Gips modellarining antropometriyasi

Gips modellari bolalarda turli oziqlantirish turlarida tish qatorlarining rivojlanishiga oid farqlarni aniqlashga yordam berdi. Gips modellari tish qatorlarining shakli va o'lchamlarini batafsil o'rganish va anomaliyalarni aniqlash imkonini berdi. Aniqlandiki, sun'iy oziqlantirishda bo'lgan bolalarda tish qatorlari torroq va tishlar orasida katta bo'shliqlar mavjud.

Ultraovozli tadqiqotlar

Ultraovozli tadqiqotlar klinik tekshiruvlar natijalarini tasdiqladi, tish-jag' tizimining rivojlanishida tabiiy va sun'iy oziqlantirishda bo'lgan bolalarda farqlarni ko'rsatdi. Ultraovoz ma'lumotlari to'qima tuzilmalaridagi o'zgarishlarni aniqlash imkonini berdi, bu boshqa tadqiqot usullari bilan olingan ma'lumotlarni to'ldirdi.

Xulosa

Tadqiqot turi oziqlantirishning tishlarni chiqishi va prikusning shakllanishi jarayoniga sezilarli ta'sirini ko'rsatdi. Tabiiy oziqlantirish og'iz bo'shlig'ining to'g'ri rivojlanishiga yordam beradi va ko'plab stomatologik muammolarning oldini oladi. Sun'iy oziqlantirish esa, aksincha, tibbiy aralashuvni talab qiladigan turli anomaliyalarga olib kelishi mumkin. Tadqiqot natijalari ota-onalarni tabiiy oziqlantirishning afzalliklari va sun'iy oziqlantirishda oziq-ovqat qurilmalarini to'g'ri tanlash zarurligi to'g'risida xabardor qilishning ahamiyatini ta'kidlaydi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. American Academy of Pediatric Dentistry. (2014). Guideline on periodicity of examination, preventive dental services, anticipatory guidance/counseling, and oral treatment for infants, children, and adolescents. //Pediatric Dentistry, 2014;36(6):138-148.
2. Daniel Sigel. (2011). Vajnost zdorovya polosti rta dlya obshchego razvitiya rebenka. //Jurnal detskoy stomatologii, 2011;12(3):25-30.
3. Kusevlyak V.I. (2005). Narusheniya protsessa prorezyvaniya zubov i ix posledstviya. //Stomatologicheskii vestnik, 2005;8(4):34-41.
4. Safarova M.S. (2022). Yestestvennoe i iskusstvennoe vskarmlyvanie: vibor roditeley. //Meditsinskie issledovaniya, 2022;15(2):45-50.
5. Pestryakova I.Yu. i soavt. (2020). Vliyanie vskarmlyvaniya na zdorove polosti rta u detey. //Pediatricheskaya stomatologiya, 2020;18(1):55-62.
6. Yelizarova V.M. i soavt. (2002). Rasprostranennost narusheniy prorezyvaniya zubov u detey. //Jurnal stomatologicheskix issledovaniy, 2002;9(3):29-35.
7. Miller O.V. (2012). Prichiny anomalii prikusa u detey. Stomatologiya, 20(5), 40-45.
8. Popova N.V. (2009). Vliyanie pishевых prispособleniy na razvitie zubnykh ryadov. //Jurnal detskoy stomatologii, 2009;13(2):33-38.
9. Zueva T.E. (2004). Profilaktika narusheniy prorezyvaniya zubov u mladensev. //Meditsinskie rekomendatsii, 2004;11(3):22-27.
10. Feldens C. A., et al. (2010). Risk factors for discontinuing breastfeeding in infancy. //Journal of Pediatrics, 2010;156(4):702-706.

Qabul qilingan sana 20.07.2024